

Προφορική ιστορία και εκπαίδευση

Μάθημα 1^ο

Στόχοι του μαθήματος:

- Εξοικείωση με σύγχρονες απόψεις που κυριαρχούν στο χώρο της ιστορικής εκπαίδευσης και σύνδεση με το αντικείμενο της προφορικής Ιστορίας
- Κατανόηση βασικών όρων της προφορικής Ιστορίας όπως: άυλη ιστορική πηγή, προφορική μαρτυρία, πληροφοριοδότης, συνέντευξη κ.ά.

- Ανάπτυξη της κριτικής ενασχόλησης με τις διάφορες χρήσεις της προφορικής Ιστορίας (λογοτεχνία, θέατρο, μουσεία, κινηματογράφος κ.ά) και να ερμηνεύουν αυτές τις χρήσεις σε σχέση με το κοινωνικο-ιστορικό υπόβαθρο που τις παράγει.
- Μέσα από ατομικές εργασίες να διερευνηθούν οι διάφορες εκφάνσεις της προφορικής ιστορίας και να αξιολογηθούν οι δυνατότητες και οι περιορισμοί της.

Μέθοδος εξέτασης /Αξιολόγηση του μαθήματος

Εκπόνηση εργασίας (70%)

- Η εργασία περιλαμβάνει: Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού (ξενόγλωσση βιβλιογραφία ή σχεδιασμός σεναρίου) σε ατομική ή ομαδική βάση (μέχρι 2 άτομα) με υποστήριξη της χρησιμότητας και αποτελεσματικότητάς του για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (60%) και παρουσίαση της εργασίας (10%).
- Κριτήρια αξιολόγησης:
- Ορθότητα και πληρότητα διδακτικών προτάσεων,
- Σαφήνεια και συνοχή στην επιχειρηματολογία, τις ερμηνείες και τις αιτιολογήσεις,
- Ορθότητα και πληρότητα στη διαχείριση των δεδομένων και ειδικά της βιβλιογραφίας,
- Παρουσίαση στο μάθημα.
- Υποχρεωτική εξέταση στην εξεταστική περίοδο σε όσους δεν παρουσιάσουν στην τάξη

- **II. Πρόοδος με γραπτή εξέταση και Εκπόνηση Ασκήσεων κατά την παρακολούθηση του μαθήματος (30%)**
-
- Η πρόοδος πραγματοποιείται με γραπτή εξέταση ή εκπόνηση ασκήσεων. Οι ασκήσεις κατά τη διάρκεια των μαθημάτων αφορούν στην πρακτική εφαρμογή διαφόρων θεωρητικών ζητημάτων της Προφορικής Ιστορίας.

Μάθημα 1ο

- **Εισαγωγή:** Τι είναι προφορική ιστορία, τι δεν είναι προφορική ιστορία, ιστορία της προφορικής ιστορίας, η αξία της προφορικής ιστορίας, υλικές και άυλες μαρτυρίες, χαρακτηριστικά της προφορικής ιστορίας, έννοιες της μνήμης και της ιστορίας, της βιοϊστορίας και των ιστοριών ζωής (life histories).

Μάθημα 2ο

- **Στάδια έρευνας:** Προετοιμασία, συλλογή προφορικών μαρτυριών με τη μέθοδο της συνέντευξης. Είδη συνεντεύξεων, συγκρότηση οδηγών συνέντευξης, δομημένων ή ημιδομημένων, χρήση συσκευών ηχογράφησης, βιντεοσκόπησης. Ζητήματα Δεοντολογίας στην προφορική ιστορία, οδηγίες, προβληματισμοί.

Μάθημα 3ο

- **Μετά την συνέντευξη:** Απομαγνητοφώνηση, Αρχαιοθέτηση, ταξινόμηση.
- **Ανάλυση:** Κάθετη ή και οριζόντια ανάλυση των συνεντεύξεων. Διαπίστωση κοινών αλλά διαφορετικών ερμηνειών, πολλαπλών αληθειών.

Μάθημα 4ο

- **Ερμηνεία** σε σχέση με άλλες διαθέσιμες πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, και στη σύνθεση ενός σχετικού κειμένου.
Ψηφιακά αρχεία προφορικών μαρτυριών διεθνώς και στην Ελλάδα.

Μάθημα 5ο

- **Προφορική Ιστορία και εκπαίδευση.** Παραδοσιακές, μοντέρνες και μεταμοντέρνες προσεγγίσεις στην διδακτική της Ιστορίας και αντίστοιχα την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης των υποκειμένων μάθησης. Σύγχρονες απόψεις για τη διδακτική της ιστορίας: «επιστημονική προσέγγιση» (disciplinary approach). Έννοιες πρώτου (περιεχομένου) και δευτέρου βαθμού (ιστορική σημαντικότητα, αλλαγή και συνέχεια, ομοιότητα και διαφορά, πολυπρισματικότητα, ηθική διάσταση του παρελθόντος).
- Παραδείγματα αξιοποίησης προγραμμάτων προφορικής ιστορίας στην εκπαίδευση.

Μάθημα 6ο

- **Προφορική Ιστορία και εκπαίδευση**

Παραδείγματα αξιοποίησης προγραμμάτων προφορικής ιστορίας στην εκπαίδευση. Κείμενα από το βιβλίο *«Η προφορική ιστορία στα μουσεία και στην εκπαίδευση»* (Νάκου Ει., Γκαζή Α.) Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Μάθημα 7ο

- **Προφορική Ιστορία και Μουσεία:** Παραδείγματα από τη χρήση προφορικών μαρτυριών σε μουσειακές εκθέσεις του εξωτερικού και της Ελλάδας. (Μουσείο της πόλεως του Βόλου). Κείμενα από το βιβλίο *«Η προφορική ιστορία στα μουσεία και στην εκπαίδευση»* (Νάκου Ει., Γκαζή Α.). Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Μάθημα 8ο

- **Προφορική ιστορία και Μουσεία.** Μαρτυρίες που αναφέρονται στην τοπική Ιστορία. Σύγκριση με προφορικές ιστορίες με επίκεντρο την ιστορία μιας γειτονιάς. Προφορικές ιστορίες που θα αντληθούν από την ιστοσελίδα <http://oralhistorygroups.gr/activities/> Ομάδες Προφορικής Ιστορίας

Μάθημα 9ο

- **Προφορική ιστορία και τραύμα.** Προφορικές μαρτυρίες υλικές και άυλες σε σχέση με τραυματικές εμπειρίες: Το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων μέσα από τη μαρτυρία του Ισαάκ Μιζάν επιζήσαντα του Άουσβιτς (γραφτή και ψηφιακή μαρτυρία).
- Αποσπάσματα από τα έργα: «Οι ξεριζωμένοι» (Sebalt G.), «Άθως, ο δασονόμος»(Μ. Στεφανοπούλου). Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

Μάθημα 10ο

- Προφορικές ιστορίες που προέρχονται από το περιβάλλον του παιδιού στη διαχρονία (από την οικογένεια, σχετικές με το άμεσο φυσικό περιβάλλον με τα αντικείμενα της καθημερινότητάς του, τις συνήθειές του) - Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- Κείμενα που μιλούν για μετανάστευση και την προσφυγιά. Σύγκριση με προφορικές ιστορίες σύγχρονων μεταναστών/προσφύγων από τη Συρία. Σύγκριση κάθετα διαγενεακά (εμείς). Οριζόντια διαπολιτισμικά (οι άλλοι). Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Μάθημα 11ο

Η Προφορική Ιστορία σε σχέση με άλλες μορφές τέχνης:

- Λογοτεχνικά κείμενα «Επείγουσα ανάγκη Ελέου» (Γ. Βαλτινός), «Νίκη» (Χωμενίδης)
- Θεατρικά έργα που στηρίζονται σε προφορικές μαρτυρίες («Η τάξη μας» του Ταντέους Σλομποτζιάνεκ, Εθνικό Θέατρο 2017-18).
- Ντοκιμαντέρ και προφορικές ιστορίες:
«Δυο φορές ξένος» (Μουσείο Μπενάκη), «Πρόσωπα & Ιστορίες» (Ανιές Βαρντά) Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας
- Έκθεση φωτογραφίας στο ΕΜΣΤ «face forward” (2017) σε σχέση με προφορικές μαρτυρίες. Προεκτάσεις για διδακτικά σενάρια με τη χρήση της προφορικής Ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Μάθημα 12ο

- Κείμενα που αφορούν οικογενειακές μνήμες (αυτοβιογραφικές μνήμες) και εμπεριέχουν προφορικές μαρτυρίες. Προεκτάσεις στη σύνδεση της οικογενειακής ιστορίας των φοιτητών και των νηπίων με το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιό τους.
- Μελέτη παλαιότερων ιστορικών δραστηριοτήτων, πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων μέσα από προφορικές μαρτυρίες: Αποσπάσματα από το βιβλίο «Ο Χρόνος έγινε λόγος- Ένας αιώνας μέσα από προφορικές αφηγήσεις» Εργαστήρι Προφορικής Αφήγησης ΚΑΠΗ Δήμου Βόλου, Στέλιος Πελασγός.

Μάθημα 13ο

- Ολοκλήρωση των διαλέξεων – Αναστοχασμός- Παράδοση εργασιών

Μάθημα 1ο

- τι είναι και τι δεν είναι προφορική ιστορία
- ιστορία της προφορικής ιστορίας,
- υλικές και άυλες μαρτυρίες,
- η αξία της προφορικής ιστορίας,
- βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά της προφορικής ιστορίας,
- έννοιες της μνήμης και της ιστορίας, της βιοϊστορίας και των ιστοριών ζωής (life histories).

Τι είναι προφορική ιστορία;

«Ο όρος προφορική ιστορία είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται στη διαδικασία διεξαγωγής και καταγραφής συνεντεύξεων προκειμένου να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για το παρελθόν. Όμως η προφορική ιστορία είναι και το προϊόν αυτών των συνεντεύξεων, η αφήγηση γεγονότων του παρελθόντος. Προφορική ιστορία, λοιπόν, είναι τόσο η ερευνητική μεθοδολογία (ο τρόπος διεξαγωγής μιας έρευνας) όσο και το αποτέλεσμα της, με άλλα λόγια, είναι ταυτόχρονα η πράξη της καταγραφής και το καταγεγραμμένο προϊόν.»

(Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014 :12)

- Πρόκειται για ερευνητικό εργαλείο που έχει ενσωματωθεί όχι μόνο στην ιστορική έρευνα αλλά και σε άλλες επιστήμες (ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, σπουδές υγείας, ψυχολογία, τομέας της δικαιοσύνης).
- Βέβαια δεν σημαίνει ότι όπου χρησιμοποιείται μια συνέντευξη έχουμε και προφορική ιστορία. **Η προφορική ιστορία επικεντρώνεται στην ανάκληση των αναμνήσεων του παρελθόντος.**

- «Σήμερα η προφορική ιστορία είναι μια σύναξη που εμπεριέχει ένα ευρύ και ποικίλο φάσμα ερευνητών, από ακαδημαϊκούς έως ακτιβιστές [...] Αυτό που ενώνει όλους τους ερευνητές της προφορικής ιστορίας είναι η δέσμευση να υιοθετούν τις καλύτερες πρακτικές στη διεξαγωγή συνεντεύξεων, στην απομαγνητοφώνηση και στη σχέση τους με τους αφηγητές.»
- (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας 2014:19).

«Ο όρος ‘προφορική ιστορία’ αναφέρεται στην πρακτική της διεξαγωγής μιας συνέντευξης αλλά και σε όλα τα στάδια που ακολουθούν: την απομαγνητοφώνηση και την ερμηνεία. Επίσης, αυτός που διεξάγει τη συνέντευξη θα αναφέρεται ως ο «ερευνητής», παρομοίως αυτός που παραχωρεί τη συνέντευξη είναι αδύνατον να αναφέρεται επίσης ως ο «ερωτώμενος» [πληροφορητής/ τρια] ή ο «αφηγητής». Η «συνέντευξη» αναφέρεται στη διαδικασία της σε βάθος συνομιλίας σχετικά με το παρελθόν με κάποιον ζωντανό μάρτυρα. Η καταγραφή αναφέρεται στο ηχητικό ή οπτικοακουστικό προϊόν της συνέντευξης. Το οποίο είναι δυνατό να καταγραφεί σε αναλογική ή ψηφιακή μορφή. Η «απομαγνητοφώνηση» είναι η καταγεγραμμένη συνέντευξη σε γραπτή μορφή.»

(Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014 :14)

«Η προφορική ιστορία είναι ένα ριζοσπαστικό κίνημα. Είναι ταυτόχρονα κάτι παλιό και κάτι καινούργιο. Είναι παλιό, γιατί τη χρησιμοποιούν από τον Θουκυδίδη και τον Ηρόδοτο, αλλά η νέα τεχνολογία, το μαγνητόφωνο, ας πούμε, αρχικά, της έδωσε μία άλλη διάσταση. Η γραφή της ιστορίας πορεύεται παράλληλα με την πορεία της κοινωνίας, οι κοινωνικές ανακατατάξεις και αναδιαρθρώσεις σηματοδοτούν και τον τρόπο που γράφεται η ιστορία. Αλλάζει κυρίως στα μέσα του 20ου αιώνα, μετά δηλαδή τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν ξεκίνησαν και τα αντιαποικιακά κινήματα. Ενώ μέχρι τότε, με βάση το ιστοριογραφικό ρεύμα του γερμανικού θετικισμού, η ιστορία ήταν επιστήμη γιατί χρησιμοποιούσε τα αρχεία, τότε τέθηκε το θέμα πώς θα γράψει κανείς την ιστορία της αλγερινής επανάστασης, για παράδειγμα, που οι συντελεστές της δεν κρατούσαν αρχεία.»

Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020

<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

«Προφορική ιστορία δεν είναι απλώς να ρωτήσεις τον παππού ή τη γιαγιά σου, ούτε ταυτίζεται με την τοπική ιστορία. Συγκεντρώνουμε προφορικές μαρτυρίες γιατί έχουμε κάποια ιστορικά ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν μόνο μέσα από τις εμπειρίες των ανθρώπων που τα έζησαν αλλά δεν είχαν τα μέσα να διασωθούν οι μνήμες τους για το μέλλον. Οι αναμνήσεις αυτές μπορούν να ξεκινήσουν από ένα τοπικό πλαίσιο, αλλά μέσα από αυτές θίγονται πάντα ευρύτερα ζητήματα. Δηλαδή, όπως λένε και οι ανθρωπολόγοι «μικροί τόποι, μεγάλα ζητήματα».

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

«Η προφορική ιστορία είναι διαφορετική από την προφορική παράδοση. Αφορά τη ζωντανή μνήμη ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα από πρώτο χέρι και τα ερμήνευσαν με το δικό τους τρόπο. Η προφορική παράδοση αντίθετα είναι η μνήμη που μεταδίδεται προφορικά από γενιά σε γενιά. Αυτή η μεταβίβαση ήταν ή είναι ακόμα πολύ δυνατή σε κάποιες κοινωνίες που επικοινωνούν κυρίως με τον προφορικό λόγο, την εποχή του Ομήρου π.χ. ή σε κάποιες αφρικανικές κοινωνίες. Όμως σε πολλές κοινωνίες που έζησαν τα τραυματικά γεγονότα του 20ου αιώνα (Γενοκτονία των Αρμενίων, Ολοκαύτωμα, Μικρασιατική Καταστροφή, ελληνικός Εμφύλιος) η ενδοοικογενειακή μεταβίβαση της μνήμης είτε δεν υπάρχει, είτε είναι αποσπασματική. Επομένως τίθεται ένα βασανιστικό ερώτημα που το αντιμετωπίζουμε συχνά στην έρευνα: από τη στιγμή που λείπουν πια οι μάρτυρες, αξίζει τον κόπο να ρωτήσουμε τους απογόνους τους; Η απάντηση που δίνω συνήθως σε αυτό το ερώτημα είναι το εξής. Ναι, αξίζει, αλλά δεν είναι προφορική ιστορία. Ναι, αξίζει, αλλά αυτό που μπορούμε να μελετήσουμε μέσα από τις μαρτυρίες αυτές δεν είναι η βιωμένη εμπειρία των προηγούμενων γενιών, αλλά η διαδικασία μεταβίβασης της μνήμης. Στην περίπτωση της τραυματικής μνήμης που μεταβιβάζεται σαν θραύσματα στην επόμενη γενιά, μιλάμε, σύμφωνα με τον ορισμό της Marianne Hirsch, για «μετα-μνήμη».

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Τι δεν είναι προφορική ιστορία;

Συνεχίζω λοιπόν με το τι δεν είναι η προφορική ιστορία. Η προφορική ιστορία δεν είναι αυτοβιογραφία, σαν γραπτό κείμενο. Ο αφηγητής της προφορικής ιστορίας αφηγείται τη ζωή του σε μια διαλογική σχέση με αυτόν που του παίρνει συνέντευξη, η ιστορία του κατασκευάζεται τη στιγμή της αφήγησης, ενώ ο συγγραφέας μιας αυτοβιογραφίας δρα μόνος του και επανέρχεται στο τελικό κείμενο όσες φορές θέλει. Με τον ίδιο τρόπο δεν είναι προφορική ιστορία το γραπτό μήνυμα του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Μπορεί να σας φαίνεται περίεργο, αλλά στα συνέδρια προφορικής ιστορίας που οργανώνει η ΕΠΙ κάθε 2 χρόνια, έρχονται πάντα κάποιες προτάσεις που αναφέρονται σε αυτό το είδος επικοινωνίας. Χωρίς δια ζώσης επαφής και χωρίς προφορικότητα δεν υπάρχει προφορική ιστορία.

Τέλος υπάρχουν και κάποιες διαφορές της συνέντευξης προφορικής ιστορίας με τη δημοσιογραφική συνέντευξη, αλλά και με την εθνογραφική συνέντευξη που μπορεί να κάνει ο ανθρωπολόγος στο πεδίο.

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Τι είναι προφορική ιστορία;

«Όταν μιλάμε για προφορική ιστορία, εννοούμε συνήθως ταυτόχρονα τρία διαφορετικά πράγματα. Είναι καταρχήν μια ερευνητική πρακτική, μια διαδικασία, μια μέθοδος που έχει στο επίκεντρο τη συνέντευξη. Κατά δεύτερον λόγο εννοούμε το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, μια μεμονωμένη συνέντευξη σαν ηχητικό τεκμήριο ή σαν απομαγνητοφωνημένο κείμενο, ή ένα ολόκληρο βιβλίο που να στηρίζεται σε προφορικές μαρτυρίες. Τρίτον, εννοούμε και μια θεωρία που προέκυψε από αυτή την πρακτική – και κυρίως από τη δυσκολία να ερμηνεύσουμε τα δαιδαλώδη μονοπάτια που παίρνουν συχνά οι αναμνήσεις των αφηγητών μας. Ένας χρήσιμος οδηγός σε αυτή τη θεωρία είναι το βιβλίο της Lynn Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας (Πλέθρον 2016).»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860InUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

«Εάν θέλετε τώρα ένας απλός ορισμός της προφορικής ιστορίας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει σκοπό την ηχογραφημένη ή βιντεοσκοπημένη καταγραφή βιωμένων εμπειριών με τη μορφή εκτεταμένων αφηγήσεων ζωής ή διηγήσεων για ιστορικά γεγονότα από αυτόπτες μάρτυρες. Οι αφηγήσεις αυτές μπορεί να επικεντρώνονται είτε σε γεγονότα (π.χ. μια μεγάλη απεργία, μαζικά αντίποινα, μια φυσική καταστροφή) είτε σε εμπειρίες (ο εργασιακός βίος, η εμπειρία της γήρανσης, η ζωή στα ναζιστικά στρατόπεδα) ή να συνδυάζονται οι διαστάσεις αυτές.»

Ομιλία της Ρίκι Βαν Μπούσχοτεν

https://www.pressenza.com/el/2020/02/proforiki-istoria-i-istoria-apo-ta-kato/?fbclid=IwAR0Y4800p69MqNuSDI_5yJbSvWtD4ZM860lnUjuYBUaN5aVY4YcSLvGorGA

Ιστορία της προφορικής ιστορίας

- 1930: New deal federal writer's project (αφηγήσεις άνεργων καλλιτεχνών στην Αμερική) μαζική έρευνα προφορικής ιστορίας χωρίς μαγνητόφωνο.
- 1950: Βρετανία/ Σκανδιναβία επανεύρεση προφορικής ιστορίας (από την πλευρά της λαογραφίας/κοινωνικής ιστορίας εφόσον υπήρχε υποβάθμιση της προφορικής ιστορίας έναντι των γραπτών πηγών)
- 1979: Passerini ανήγγειλε τη μετατόπιση της προφορικής ιστορίας από τον χώρο των κοινωνικών επιστημών στο χώρο της πολιτισμικής ιστορίας

- 1980: η προφορική ιστορία ως ερευνητικό εργαλείο για τις ομάδες που είχαν αγνοηθεί από την παραδοσιακή ιστορία (πρακτική της συνέντευξης για να συγκεντρωθούν στοιχεία για το παρελθόν και την «ανασύνθεση της ιστορίας»)
- 1980-1990: έμφαση στην ερμηνεία, διαχείριση της υποκειμενικότητας
- 1990-2010: έμφαση στο ρόλο του ερευνητή
- 2010: έμφαση στο πως επηρεάζεται στο πλαίσιο του ψηφιακού κόσμου

Ιστορία της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα

- Μέλπω Μερλιέ στη δεκαετία του 1930
- Άλκη Κυριακίδου Νέστωρος ΑΠΘ
- Σημαντικά αρχεία προφορικών μαρτυριών σε ερευνητικά κέντρα (ΑΣΚΙ, ΕΜΙΑΝ, ΕΛΙΑ Θεσσαλονίκης) σε Πανεπιστήμια (Θεσσαλίας, Ιωάννινα, ΑΠΘ), σε Μουσεία (Εβραϊκό Μουσείο, Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης), σε Δήμους (Ιστορικό Αρχείο Προσφυγικού Ελληνισμού Δήμου Καλαμαριάς), τα οποία είναι όλα προσβάσιμα στο ερευνητικό κοινό.

- Πολύ σημαντικό είναι και το αρχείο οπτικοακουστικών μαρτυριών της ΕΡΤ.
- Αρχεία των ομάδων προφορικής ιστορίας (πάνω από 40),
- Συλλογές που είναι διαθέσιμες on-line (Μνήμες από την Κατοχή στην Ελλάδα, The Cyprus Oral History and Living Memory Project),
- 2010 Ομάδα Χανίων,
- 2013 ΕΠΙ
- Συνέδρια

Υλικές και άυλες ιστορικές πηγές

Άυλες πηγές

- Αφηγήσεις ζωής
- Προφορική παράδοση
- Λαϊκή αφήγηση

Επικριτές

- Αναξιόπιστη πηγή
- Υποκειμενική μεθοδολογία λόγω προφορικότητας,
- Ενδεχομενικότητα και ρευστότητα της πληροφορίας
- Οι γραπτές πηγές είναι αντικειμενικές

Ωστόσο,

- η μεροληψία χαρακτηρίζει και τις γραπτές πηγές και
- Εκφράζουν κοινωνική αντίληψη που μάς ενδιαφέρει
- Η υποκειμενικότητα είναι το δυνατό σημείο της προφορικής ιστορίας

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΤΕΙ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ:

- Προσεκτική και ακριβή καταγραφή των συνεντεύξεων,
- αντιπροσωπευτικότητα δεδομένων,
- διασταύρωση με γραπτά δεδομένα
- Εκ νέου διεξαγωγή συνεντεύξεων για να διασταυρωθούν στοιχεία

Έλεγχος προκατάληψης

- Ποιος το έγραψε;
- Ποιος ο κοινωνικός σκοπός των λεγομένων
- Σε ποιο ακροατήριο απευθύνεται;
- Ποιο το ιστορικό πλαίσιο;

(Σημειώσεις Μπούσχοτεν ΙΑΚΕ)

Η αξία της προφορικής ιστορίας

Δυνατότητες

- Αποτύπωση της ιστορίας από τα κάτω
- Καλύτερη κατανόηση των ιστορικών θεμάτων
- Αποκαλύπτει τα κίνητρα
- Αποτυπώνει τις κοινωνικές σχέσεις

Περιορισμοί

Διάρκεια χρόνου για τη διεξαγωγή τους

Επιλεκτική παρουσίαση γεγονότων

Απώλεια πληροφοριών

Σιωπές που καλύπτουν γεγονότα σημαντικά

Γιατί χρειαζόμαστε την θεωρία για την μελέτη της προφορικής ιστορίας;

«οι πηγές της προφορικής ιστορίας είναι και αφηγηματικές έτσι οι ιστορικοί είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν θεωρίες που έχουν επινοηθεί για την ερμηνεία λογοτεχνικών κειμένων ή κειμένων της λαϊκής κουλτούρας, αλλά και θεωρίες που προέρχονται από τη γλωσσολογία και την ψυχολογία, προκειμένου να διερευνήσουν τα νοήματα και όχι μόνο το περιεχόμενο της συνέντευξης. (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:30)

- «Η θεωρία μπορεί να μας βοηθήσει να αποκωδικοποιήσουμε αυτό το τεκμήριο, προκειμένου να συνδέσουμε την ατομική αφήγηση με τη γενικότερη εμπειρία, την προσωπική εμπειρία με τη δημόσια, το παρελθόν με το παρόν.» (Abrams, Θεωρία Προφορικής Ιστορίας, 2014:31)

Διεπιστημονικότητα

«Η προσωπική μαρτυρία που παράγεται σε μια συνέντευξη μεσολαβεί μεταξύ προσωπικής μνήμης και κοινωνικού κόσμου» (Abrams, 2014:19).

- Για το λόγο αυτό αξιοποιούνται στο πλαίσιο της θεωρίας από άλλα πεδία (υποκειμενικότητα, μνήμη, χρήση γλώσσας, δομές αφήγησης, επικοινωνίας, εξουσίας, αισθητικής),
- Ψυχολογία, Λαογραφία, Λογοτεχνία, Γλωσσολογία, Πολιτισμικές Σπουδές

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Abrams, L.(2014). *Θεωρία προφορικής ιστορίας, Πλέθρον*.
- Βαν Μπούσχοτεν, Ρίκη, *Ανάποδα Χρόνια, συλλογική μνήμη και ιστορία στο Ζιάκα Γρεβενών (1900-1950)*. Πλέθρον 1997.
- Βαν Μπούσχοτεν, Σημειώσεις μαθήματος «Προφορικής ιστορίας και μνήμης», ΙΑΚΕ, Πανεπιστήμιο Βόλου
- Ιστοσελίδα της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας
<http://www.epi.uth.gr/index.php?page=practice4>
- Συνέντευξη Βερβενιώτη, 2020
<https://thepressproject.gr/i-istoriki-gkremizoune-ta-agalmata-mia-synentefxi-gia-tin-proforiki-istoria-me-tin-istoriko-tasoula-vervenioti/>
- Halbwachs, Maurice. *Τα κοινωνικά πλαίσια της μνήμης* (μτφ. Ε. Ζέη). Νεφέλη 2013.
- Passerini, Luisa, «Shareable Narratives? Intersubjectivity, Life Stories and Reinterpreting the Past».
<http://bancroft.berkeley.edu/ROHO/education/institute/2002.html>.
- Portelli, Alessandro. 'What Makes Oral History Different?' In A. Portelli, *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History*. Suny Press 1991, 45-58.